

Лекція 7

Тема 7. Організаційні та методичні підходи до відбору, вивчення, узагальнення і впровадження в практику перспективного педагогічного досвіду.

Поняття педагогічного досвіду. Класифікація перспективного педагогічного досвіду: новаторський і зразковий. Створення умов для творчих пошуків і формування перспективного педагогічного досвіду. Функції досвіду. Критерії перспективного педагогічного досвіду. Етапи вивчення і узагальнення педагогічного досвіду. Опис досвіду: тези виступів, статті в періодиці, педагогічний щоденник. Узагальнення досвіду. Форми поширення передового педагогічного досвіду. Проведення наукових досліджень з метою виявлення або створення досвіду в дошкільному навчальному закладі. Робота творчих груп.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бочинська Є. Сучасні підходи до організації методичної роботи з педагогічними кадрами : методичні рекомендації. *Підручник для директора*. 2003. № 7–8. С. 5–8.
2. Вивчення, узагальнення, поширення передового педагогічного досвіду : методичні рекомендації / упор. І. В. Удовиченко, І. О. Захарова та ін. ; за заг. ред. І. В. Удовиченко. Суми : РВВ СОІППО, 2010. 42 с.
3. Гуденко Л. Рекомендації щодо вивчення досвіду роботи вчителя / упор. Ж. М. Сташко. К. : Шкільний світ, 2013. С. 80–89.
4. Дерев'янкіна Н. В. Криниця педагогічного досвіду / уклад. Н. В. Дерев'янкіна . Х. : Вид. група «Основа», 2011. 128 с.
5. Жерносек І. Ф. Моделювання передового педагогічного досвіду: реалізація прогностичної та моделюючої функцій. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2003. № 1. С. 87–91.
6. Жерносек І. П. Передовий педагогічний досвід: проблеми і пропозиції. *Педагогіка і психологія*. 1994. № 4. С. 111–116.
7. Лозінська О. Створюємо новий досвід. Методичні рекомендації впровадження педагогічних інновацій. *Методист*. 2016. № 1. С. 42–49.
8. Мандровський О. Педагогічний досвід: мета, завдання, типові помилки. Методичні рекомендації щодо написання матеріалів педагогічного досвіду. *Методист*. 2016. № 7. С. 13–20.
9. Основні напрями методичної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах / уклад. В. Столик. *Школа*. 2010. № 3. С. 37–61.
10. Холод М. Педагогічний досвід. *Завуч*. 2015. № 17. С. 30–35.

Методичні рекомендації щодо організації роботи з виявлення, вивчення, узагальнення, поширення передового педагогічного досвіду

Сучасна освіта перебуває в стані реформування, розвитку й оновлення. Модернізація освітньої галузі супроводжується істотними змінами підходів як до здійснення навчального процесу, так і до науково-методичного супроводу освітньої діяльності. Це вимагає від органів управління освітою, методичних служб, керівництва закладів освіти якісно нової організації роботи, перебудови закладів загальної середньої освіти на інноваційну діяльність, створення умов для розвитку творчої активності вчителів, постійного пошуку нових форм і методів діяльності, ефективних шляхів самореалізації.

Важливою умовою створення інноваційного освітнього середовища є використання вчителями, педагогічними колективами здобутків педагогічного досвіду та досягнень психолого-педагогічної науки. За сучасних умов зміни змісту освіти актуальною стала проблема створення чіткої системи виявлення, вивчення, узагальнення й упровадження педагогічного досвіду – індикатора творчості та сучасного стилю педагогічного працівника, закладу чи установи, результату творчої діяльності педагога з елементами новизни, спрямованої на удосконалення освітнього процесу.

Саме тому створення чіткої системи виявлення, вивчення й упровадження найновіших ідей у педагогічну практику і, як результат, загальне підвищення рівня середньої освіти має бути головним завданням методичної служби.

Пропоновані рекомендації покликані допомогти організаторам методичної роботи у створенні передового педагогічного досвіду — продукту педагогічної діяльності, як учителя, так і школи в цілому.

Ключовим нормативним документом щодо порядку вивчення, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду на всіх рівнях залишається рішення колегії Міністерства освіти України №9/108 від 23.11.1987 «Про удосконалення системи вивчення і поширення передового педагогічного досвіду».

Передовий педагогічний досвід – це оптимальна діяльність педагога, що є результатом творчого пошуку, несе в собі елементи новизни, спрямована на вирішення актуальних завдань навчання і виховання, забезпечує стійку ефективність навчально-виховного процесу як у межах існуючих форм роботи, так і на основі їх удосконалення.

Досвід конкретного вчителя, як педагогічна модель, продовжує заслуговувати на пильну увагу з боку керівників закладів освіти, дошкільних закладів, організаторів методичної роботи. Тому, виявлення, вивчення, узагальнення, схвалення, поширення передового педагогічного досвіду має бути систематичним, послідовним і цілісним.

У новому навчальному році рекомендуємо методисту (адміністратору), який вивчає досвід роботи педагогічного працівника, наступне:

1. Відшукувати, готувати, ґрунтовно вивчати передовий педагогічний досвід, виявляти нове раціональне в роботі окремих педагогів (педагогічних колективів) і сприяти впровадженню результатів у педагогічну практику.
2. Планувати роботу з вивчення, узагальнення, поширення й упровадження передового педагогічного досвіду вчителів на діагностичній основі.
3. У процесі планування роботи застосовувати разом із традиційними сучасні форми поширення, упровадження передового педагогічного досвіду (семінари, школи педагогічної майстерності, творчі групи, педагогічні консилиуми, «круглі столи», фестивалі (конкурси) педагогічної майстерності, методичні порадики, методичні ярмарки, творчі лабораторії, вебінари тощо).
4. Здійснювати вивчення передового педагогічного досвіду педагогічних працівників, ураховуючи наступні етапи (2-3 роки):
 - інформаційно-мотиваційний;
 - підготовчий;
 - основний;
 - заключний.

Інформаційно-мотиваційний етап:

- визначення мети, об'єкта, предмета вивчення;
- оцінка досвіду відповідно до критеріїв та класифікації;
- обґрунтування теми, актуальності, новизни, перспективності досвіду;
- визначення організаційно-методичної системи роботи автора (авторів);
- винесення рішення про порядок вивчення й узагальнення передового педагогічного досвіду.

Підготовчий етап:

- вивчення науково-педагогічної літератури з проблеми досвіду;
- вивчення особливостей здійснення освітнього процесу автором (колективом) досвіду (відвідування уроків, занять, інших заходів, які розкривають ідеї досвіду);
- відбір та класифікація практичних матеріалів, що відображають суть досвіду;
- визначення рівня раціональності та стабільності результатів, аналіз ефективності педагогічного досвіду.

Основний етап:

- систематизація поданого та дібраного матеріалу в аспекті проблеми (конспекти уроків, сценарії позакласних заходів, методичні розробки, дидактичні картки тощо);
- опис учителем системи його роботи (у разі потреби допомога педагогу в складанні плану опису);

- підготовка науково-методичного аналізу досвіду роботи, обговорення висновків і пропозицій на засіданні педагогічної ради закладу загальної середньої освіти, методичної ради методичного кабінету;
- рецензування матеріалу методистами;
- визначення форми узагальнення та впровадження передового педагогічного досвіду в масовій педагогічній практиці.

Заключний етап:

- планування заходів з організації процесу поширення досвіду (проведення семінарів-практикумів, майстер-класів, творчої лабораторії вчителя, школи передового педагогічного досвіду; виступи авторів на науково-практичних конференціях, семінарах, педагогічних читаннях, «круглих столах», методичних об'єднаннях, курсах підвищення кваліфікації; проведення відкритих уроків, занять, виховних заходів; публікації у фахових періодичних виданнях, брошурах, веб-сайті КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти; виставки та експозиції на конференціях тощо).

5. Матеріали узагальнення досвіду роботи повинні вміщувати відповіді на такі питання:

- Тема досвіду роботи.
- Автор досвіду (група авторів, школа). Короткі відомості про автора досвіду.
- Обґрунтування актуальності досвіду та його значення для удосконалення навчально-виховного процесу.
- Виділення наукової основи досвіду: які наукові теорії, положення, розробки використовує вчитель для удосконалення навчально-виховного процесу.
- Який передовий (новаторський) досвід використовував учитель і як.
- Новизна досвіду (новий зміст, методи, форми, засоби). Рівень новизни: творчий досвід, учитель-майстер, раціоналізаторський досвід.
- Зміст досвіду роботи (коротко): система конкретних педагогічних або управлінських дій; система засобів, форм і методів роботи. Постановка педагогічного експерименту і його результати.
- Урахування у досвіді роботи психологічних особливостей учнів.
- Яка результативність роботи з проблеми, як вона показана, чи даний порівнювальний аналіз результативності роботи.
- Наявність додатків і їх доцільність: конспекти уроків, сценарії позакласних заходів, приклади контрольних завдань і дидактичних матеріалів, план роботи клубу, план роботи шкільного музею тощо.
- Можливості й умови використання досвіду у масовій педагогічній практиці.

6. Під час опису та оформленні узагальнених матеріалів передового педагогічного досвіду доцільно дотримуватись методичних рекомендацій КЗ Сумський ОІППО «Вивчення, узагальнення, поширення передового педагогічного досвіду» / Упор. І. В.

Удовиченко, І. О. Захарова та ін. // За заг. ред. І. В. Удовиченко. – Суми : РВВ СОІППО, 2010. – 42 с. та рекомендацій, розміщених на сайті інституту (www://soippo.edu.ua).

7. Опис узагальненого передового педагогічного досвіду повинен містити такі складові:

- вступна частина (висвітлюється актуальність, соціальна значущість досвіду, новизна педагогічних ідей; робляться посилання на психолого-педагогічні джерела з теми досвіду (1/8 усього тексту); у цій частині простежується теоретичне підґрунтя досвіду, мета та його сутність);
- основна частина (опис досвіду, не менше 10 сторінок тексту, де обґрунтовується ефективність нових технологій, методів, прийомів, засобів навчання учнів, здобутки творчої діяльності, науково-методичні ідеї, методичні розробки, аналізується результативність);
- заключна частина (формулюються загальні висновки; надається оцінка ефективності досвіду, можливості його впровадження, рекомендації; визначається подальша робота з ефективного використання результатів досвіду);
- додатки (для розкриття повноти досвіду);
- список використаних джерел (відповідно до вимог щодо оформлення списку літератури, ДСТУ 8302: 2015 Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання).

8. Здійснювати поширення передового педагогічного досвіду з урахуванням етапів:

- ознайомлення вчителів зі змістом, специфікою досвіду; роз'яснення його переваг;
- створення сприятливих умов для впровадження елементів досвіду;
- презентація досвіду на засіданнях методичних об'єднань, семінарах, засіданнях педагогічної та науково-методичної рад, під час практичних конференцій, педагогічних читань, вебінарів тощо;
- створення авторських і шкіл передового педагогічного досвіду; авторських майстерень, шкіл новаторства;
- проведення майстер-класів, технологічних майстерень, естафет педагогічного досвіду, методичних аукціонів; випуск методичних посібників, інформаційно-методичних бюлетенів, анотованих каталогів; публікація статей з теми досвіду у фаховій періодичній пресі;
- наочна популяризація передового педагогічного досвіду методом експонування матеріалів під час роботи шкільної, міської (районної), обласної педагогічних виставок;
- популяризація за допомогою технічних засобів навчання; створення фільмів, банку даних передового педагогічного досвіду кращих учителів і закладів загальної середньої освіти, відео-медіатек педагогічного досвіду.

9. Подавати матеріали узагальненого на рівні міста (району) передового педагогічного досвіду до КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти для розгляду на науково-

методичній раді інституту, з метою подальшого вивчення на обласному рівні, до 01 червня поточного року.

Пам'ятка з вивчення, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду

1. Об'єктивно підходити до вибору об'єкта вивчення ППД.
2. У процесі відбору об'єкта вивчення досвіду керуватися критеріями ППД.
3. Провести підготовчу роботу з учителем у зв'язку з вивченням його досвіду; враховувати педагогічний стаж роботи вчителя та інші суб'єктивні фактори (здоров'я, бажання і т.д.).
4. Скласти план вивчення, узагальнення та поширення досвіду.
5. Визначити аспекти діяльності вчителя, в яких найбільш повно реалізується досвід його роботи.
6. Обґрунтувати актуальність досвіду, його практичну значущість для підвищення якості освітнього процесу (якою мірою цей досвід сприяє розв'язанню завдань, що стоять перед освітою на сучасному етапі; які типові недоліки в педагогічній діяльності допомагає побороти).
7. Подати теоретичну базу досвіду сучасні теоретичні ідеї, положення, які служать обґрунтуванням наукової достовірності досвіду.
8. Описати технологію досвіду:
 - постановку цілей і завдань педагогічної діяльності (проведення уроків, системи навчальної роботи, виховного заходу, виховної роботи в цілому тощо);
 - ефективність навчальної, виховної роботи вчителя, співвіднести її з результатами;
 - форми, методи, прийоми навчально-виховної роботи, їх оптимальний вибір, технологію застосування, відповідність поставленим цілям, завданням.
9. Показати зв'язок набутих результатів із поставленими цілями, завданнями, способами діяльності педагога й учнів та довести, що результати навчально-виховного процесу, в педагога чи групи педагогів залежать від досвіду, який пропагується.
10. Розкрити провідну педагогічну ідею, що впливає з досвіду та передбачає варіативність форм її застосування.
11. Визначити можливі методи та форми узагальнення ППД.
12. Охарактеризувати результативність умов і можливостей застосування описаного досвіду та відтворюваності у практиці роботи іншими педагогами.
13. Визначити методи, форми, засоби, сфери поширення ППД.